

Ivana Oraić Rabušić

## REČENICE KAO DOPUNE UZ PSIHOLOŠKE GLAGOLE U HRVATSKOM JEZIKU

dr. sc. Ivana Oraić Rabušić, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, ioraic@ihjj.hr, Zagreb

izvorni znanstveni članak

UDK 811.163.42'367

rukopis primljen: 25. 9. 2016.; prihvaćen za tisak: 15. 12. 2016.

*U ovom se radu govori o rečenicama koje su dopune uz psihološke glagole u hrvatskom jeziku. Zavisne surečenice koje se javljaju uz pojedine psihološke glagole tumače se različito – bilo kao uzročne rečenice bilo kao rečenična realizacija padežne ili prijedložne dopune. Cilj je rada raspraviti o određenju zavisnih surečenica uz određene psihološke glagole kao dopuna ili dodataka te ispitati mogu li se veznici koji uvode zavisnu rečenicu uz psihološke glagole tumačiti kao uzročni.*

**Ključne riječi:** hrvatski jezik; psihološki glagoli; valencijski opis; dopune i dodatci; rečenične dopune; uzročne rečenice

### 1. Uvod

Zavisne surečenice uz pojedine psihološke glagole u literaturi su tumačene različito. Pojedini autori smatraju da je riječ o uzročnim rečenicama (Šojat 2008), a drugi ih promatraju kao inačicu u realizaciji određenoga razreda dopuna (Mrazović i Vukadinović 2009). Prema tom gledištu, glagol *radovati se* primjerice otvara mjesto nominativnoj i dativnoj dopuni, i dativna se dopuna može realizirati kao imenica, imenska fraza, zavisna rečenica, korelat itd.: *Radujem se tebi / tvom dolasku / što ćeš doći / tomu što ćeš doći...* Za razliku od toga, Šojat (2008) primjerice smatra da je bolje zavisnu surečenicu *što ćeš doći* promatrati kao uzročnu rečenicu.

U ovom se radu ispituje je li riječ o uzročnoj rečenici prema funkcionalnom kriteriju razvrstavanja rečenica ili pak o zavisnoj surečenici koja zamjenjuje neizravni objekt ili prijedložno-padežni izraz i dopuna je psihološkoga glagola? Kako bi se došlo do toga rješenja, u radu će se na početku govoriti o rečeničnoj dopuni kao jednomu od razreda dopuna, zatim će slijediti kratko poglavlje o obilježjima psiholoških glagola, a

na kraju će se analizirati zavisne surečenice uz pojedine psihološke glagole. U radu se služi glagolskom građom iz Baze hrvatskih glagolskih valencija<sup>1</sup>, a potvrde su preuzete s mrežno pretraživih korpusa Hrvatska jezična riznica i hrWaC te drugih dostupnih izvora<sup>2</sup>.

## 2. Određenje naziva rečenična dopuna

Budući da ćemo se baviti rečenicama kao dopunama uz psihološke glagole u hrvatskom jeziku, točnije rečeničnim dopunama, ukratko ćemo protumačiti taj naziv. Rečenična dopuna kao jedan od razreda dopuna, pod tim ili kojim drugim nazivom, spominje se u više autora koji su se bavili teorijom valentnosti (Helbig i Schenkel 1983, Schumacher 1986, Engel 1988, 1994<sup>3</sup>, Samardžija 1993, Schumacher i dr. 2004, Mrazović i Vukadinović 2009). Kako se u ovom radu rečenična dopuna definira u skladu s metodologijom rada na Bazi hrvatskih glagolskih valencija, ukratko će se opisati način na koji se u njoj pristupa toj dopuni. U Bazi hrvatskih glagolskih valencija rečenična je dopuna navedena kao jedan od razreda dopuna. Shvaćanje te dopune razlikuje se u Bazi u odnosu na spomenute radove.

U Bazi hrvatskih glagolskih valencija rečenična se dopuna tumači kao dopuna koja se pojavljuje u obliku zavisne surečenice. Iz toga proizlazi da se kao rečenična dopuna tumači i zavisna surečenica koja se u pojedinim glagolima nalazi na mjestu padežne ili prijedložne dopune, drugim riječima, zamjenjuje određenu padežnu ili prijedložnu skupinu. Takav je slučaj sa psihološkim glagolima. Slijede primjeri rečeničnih dopuna iz Baze:

- (1) *Prvi put u životu Karlo doživljava da potpisani dogovori ne dovode ni do kakvih posljedica u stvarnosti.*
- (2) *Sindikate ljuti što premijer s njima komunicira preko facebooka.*
- (3) *Krsto Brodnjak se sjećao da je ondje vidio raspelo.*
- (4) *Djevojčice se vesele što će moći uživati u vašoj obali.*

Osim toga, postoje i glagoli u kojih se obvezna dopuna ostvaruje samo kao rečenica, što nije slučaj sa psihološkim glagolima. Takvi se primjeri dopuna također proglašavaju rečeničnim dopunama.

Dakle u Bazi hrvatskih glagolskih valencija rečeničnom se dopunom naziva dopuna koja se ostvaruje kao rečenica neovisno o tome je li riječ o glagolu kojemu se dopuna ostvaruje isključivo kao rečenica ili pak o glagolu uz koji se dopuna može pojaviti i u obliku rečenice i u obliku imenske ili prijedložne skupine.

<sup>1</sup> O Bazi hrvatskih glagolskih valencija više v. u Birtić, Runjaić 2016.

<sup>2</sup> Primjeri su se neznatno mijenjali i skraćivali.

<sup>3</sup> Prema Šojatu 2009.

Engel (1988: 185; 1994: 150)<sup>4</sup> npr. rečeničnu dopunu naziva glagolskom dopunom, Samardžija pak infinitivnom dopunom. Engel spomenutu dopunu opisuje kao specifičnu jer ima dvostruku narav. Riječ je o dopuni koja se može ostvariti kao glagol u infinitivu koji je dopuna modalnoga glagola i kao zavisna rečenica ili infinitivna konstrukcija s vrijedošću zavisne rečenice<sup>5</sup> u ostalih infinitivnih glagola. Naglašava da se na mjestu te dopune ne može naći koja imenska skupina.

Samardžijina infinitivna dopuna donekle se razlikuje od Englove glagolske dopune. Pod infinitivnom dopunom on podrazumijeva glagole koji otvaraju mjesto infinitivu, bilo da je riječ o modalnim, modalitetnim ili kojim drugim glagolima (1993: 80). U Samardžijinoj podjeli razreda dopuna nema dopune koja se ostvaruje kao zavisna surečenica, i u tome dakle ne slijedi Engela.

I u *Gramatici srpskog jezika za strance* spominje se verbatimna dopuna uz samostalne glagole „koji za sebe vezuju isključivo zavisne (dopunske) rečenice ili infinitivske konstrukcije koje se ne mogu zameniti nekom imeničkom ili drugom frazom” (Mrazović i Vukadinović 2009: 537). Kao primjere spomenute dopune navode *da* rečenice (npr. *Mislila sam da je problem već rešen. Pokušala sam da ga nađem.*), zavisnu rečenicu uvedenu upitnim riječima (*Pitam se da li je to moguće?*) i infinitivnu konstrukciju (*Majka se ne da uznemiravati. Nemoj tako rano dolaziti na posao.*) (Mrazović i Vukadinović 2009: 538).

U VALBU-u se napominje da je opravdano da se glagolska (verbatimna) dopuna izdvoji kao posebna E-klasa<sup>6</sup> jer je činjenica da se u pojedinih glagola obvezna dopuna može ostvariti jedino kao rečenica ili infinitiv (Schumacher i dr. 2004: 36).

Opauža se dakle da postoji razlika u tumačenju rečeničnih dopuna ovisno o pristupu. U ovom radu shvaćanje rečenične dopune kao jednoga od razreda dopuna bit će jednako onom u Bazi hrvatskih glagolskih valencija, što znači da će se rečeničnom dopunom zvati ona koja se ostvaruje kao rečenica bez obzira na to je li riječ o glagolu uz koji se dopuna može ostvariti isključivo kao rečenica ili je riječ o glagolu čija dopuna može biti ostvarena i kao imenska i/ili prijedložna skupina.

### 3. O psihološkim glagolima

Budući da su tema ovoga rada rečenične dopune psiholoških glagola, slijedi kratak pregled obilježja tih glagola. Riječ je o glagolima čiji argumenti imaju tematske uloge: iskustvenik i poticaj. U pojedinih se autora takvim dopunama pridružuje uloga teme (primjerice Grimshaw 1990), no drugi autori tu ulogu nazivaju poticajem (engl. *stimulus*). Taj naziv rabe primjerice autori Dowty (1991), Levin i Rappaport Hovav (2005), Saeed (2009) i dr. U hrvatskom jeziku psihološki su glagoli npr. *bojati se, brinuti se, diviti se, doživljavati, izdržati, iznenaditi se, nadati se, naviknuti se, poludjeti, ponositi se, radovati se, sjećati se, stidjeti se, uzrujati se, veseliti se, žaliti* i dr.<sup>7</sup>

<sup>4</sup> Prema Šojatu 2009.

<sup>5</sup> Dakako, govori se o njemačkom jeziku.

<sup>6</sup> Ergänzungsklasse (E-Klasse). E se odnosi na Ergänzung, tj. dopunu (Schumacher i dr. 2004).

<sup>7</sup> Navedeni su glagoli iz Baze hrvatskih glagolskih valencija.

Povezanost psiholoških glagola i uzročnosti kao semantičkom polju u jezikoslovlju nikad nije osporavana. O povezanosti psiholoških glagola i semantičkoga polja uzročnosti govori se i primjerice u teoriji argumentne strukture (Dowty 1991, Levin i Rappaport 2005, Hartshorne 2010, Šaravanja 2011), kao i u kognitivnoj lingvistici (Belaj i Tanacković Faletar 2011).

U psiholoških glagola doživljavač (iskustvenik) mentalnoga stanja može se pojaviti na mjestu subjekta ili objekta, pa u skladu s time postoje dvije vrste psiholoških glagola, koje su potvrđene u velikom broju jezika. Grimshaw (1990) primjerice te glagole svrstava u dvije skupine: *fear* 'bojati se' i *frighten* 'plašiti', a zove ih još i psihološkim predikatima stanja (engl. *psychological state predicates*) te psihološkim predikatima uzroka (engl. *psychological causatives*). U hrvatskom jeziku o tome piše Šaravanja i zove ih psihološkim glagolima doživljavanja (PGD) i psihološkim glagolima uzrokovanja (PGU). Navodimo po jedan primjer rečenice sa psihološkim glagolom doživljavanja (PGD) i rečenice sa psihološkim glagolom uzrokovanja (PGU):

(5) *Ponosim se tobom.* (PGD)

(6) *Plaše me nepoznati osjećaji.* (PGU) (Šaravanja 2011: 247).

Tzv. pravilima povezivanja (engl. *linking rules*) sintaktičkih i semantičkih obilježja argumenata psihološki se glagoli dakle dijele u dvije navedene skupine. Šaravanja također napominje da argumenti psiholoških glagola imaju tematske uloge doživljavača i uzročnika, kojega tumači „kao sudionika koji svojim djelovanjem ili postojanjem, izravnim ili neizravnim, izaziva određeno emocionalno stanje kod doživljavača” (2011: 245). U psiholoških glagola doživljavanja subjekt je doživljavač, dok u psiholoških glagola uzrokovanja tu ulogu ima objekt.

Hartshorne i dr. analizom engleskoga i japanskoga jezika utvrđuju da u psiholoških glagola na pravila povezivanja utječe trajanje psihičkoga stanja; za dugotrajna stanja najčešće se primjenjuje pravilo iskustvenik-subjekt (engl. *experiencer-subject*), a za kratkotrajna stanja pravilo iskustvenik-objekt (engl. *experiencer-object*) (Hartshorne i dr. 2010: 1189).

Belaj i Tanacković Faletar (2011) dopune u psiholoških glagola zovu uzročnikom efektorom (engl. *effector*) i ta uloga obuhvaća prototipni neživi referent i živi referent kojemu nedostaje volja i nakana. Riječ je o tzv. nehotičnom agensu. Autori navode sljedeće dopune: genitivnu dopunu uz glagole tipa *bojati se*, *plašiti se*, *gnušati se*, *strahovati*, *stidjeti se*, *sramiti se*, *libiti se* i sl.; dativnu dopunu u glagola kao što su *radovati se*, *veseliti se*, *obradovati se*, *zavidjeti*, *diviti se* i dr.; akuzativnu dopunu u npr. glagola *mrziti*, *voljeti*, *obožavati*, *prezirati*, *ljutiti se*, *razljutiti se*, *bjesnjati* itd.; instrumentalnu dopunu kao u glagola tipa *ponositi se*, *oduševiti se*, *dičiti se*, *suosjećati*, *tugovati*, *žaliti* i dr. (Belaj i Tanacković Faletar 2011: 158–165).

Slično o uzroku efektoru govori i Ham te navodi sljedeća obilježja te uloge:

„a) djelovanje je spontano

b) efekt djelovanja je fiziološko stanje ili vanjsko svojstvo predmeta

c) veza efektora i efekta može se i (najčešće) vizualno percipirati” (Ham 1990: 72).

O dativnom argumentu kao uzročniku u konstrukcija koje označuju psihička stanja u hrvatskom i poljskom jeziku govori i Daković (2015). Ona napominje da se osim u ulozu uzročnika dativ može javiti u ulozu primatelja „nečijih emocija: benefaktiv ili malefaktiv, kao doživljavač određenih psihičkih stanja” (Daković 2015: 170). I Belaj i Tanacković Faletar spominju mogućnost određivanja semantičke uloge dativnog orijentira (argumenta) kao osobe mete (engl. *target person*) i kao uzročnika, što je jedan od dokaza, kako napominju, neodrživosti  $\theta$ -kriterija teorije upravljanja i vezivanja o tome da svaki argument mora imati (samo) jednu tematsku ulogu i svaka tematska uloga mora biti pridružena jednomu argumentu (Belaj i Tanacković Faletar 2011: 160).

Detaljnju analizu semantičkoga polja uzroka u tzv. srpskohrvatskom jeziku<sup>8</sup> načinio je Kovačević (1988). Uzročno semantičko polje autor razlaže na semantičke tipove, a svaki tip ima jedan „poseban” sintaktički oblik kojemu je to određeno značenje temeljno. Tako postoje uzrok tipa izazivač, tj. uzrok efektor, zatim motiv kao uzrok, uzrok razlog, uzrok kriterij i dr. Autor uzrok efektor određuje kao onaj koji se ponajprije prepoznaje po tipu posljedice: „B kao *posljedica uvijek je spontanog, nesvjesnog tipa*; ona se ostvaruje neposrednim djelovanjem A kao uzroka. Tako je A i nužan i dovoljan uslov realizacije B” (Kovačević 1988: 53). U vezi s agentivnošću autor napominje da se uzrok u odnosu na agens odlikuje upravo ne-licem i zapravo je riječ o pojavi koja spontano izaziva neku posljedicu. Kovačević naglašava da u tom slučaju nikad nije riječ o ciljnom usmjerenom, nakanjenom djelovanju i da su stoga posljedice spontane, reakcijskog tipa.

#### 4. Zavisne surečenice uz psihološke glagole

Uz psihološke glagole pojavljuje se više vrsta zavisnih surečenica. Određenje pojedinih nije sporno. Primjerice:

- (7) *Malo me čudi da on tako dolazi.*
- (8) *Dosadilo mu je što mu se putem uklanjalo i veliko i malo.*
- (9) *Iznenadilo me je kako dobro pozna Beč.*
- (10) *Posebno me veseli što lokalno pučanstvo ima prilike učiti francuski jezik.*

Zavisne su surečenice u navedenim rečenicama subjektne jer se prema osnovnoj odnose onako kako se subjekt odnosi prema predikatu (Silić i Pranjković 2015: 331).

Nadalje rečenice:

- (11) *Uvijek ponovo doživljavam da u svojem razvoju dođem pred zid.*
- (12) *Uvijek je osjećao da bi tehnika hipnotiziranja bila iznimno korisna kad bi ju koristili hipnotizeri vještiji od njega.*
- (13) *Gorka nagne glavu i očekuje da će se Marko nasmijati njezinoj naivnosti.*

---

<sup>8</sup> Tako taj jezik zove autor.

određuju se kao objektne jer se prema osnovnoj odnose onako kako se objekt odnosi prema predikatu (Silić i Pranjković 2015: 332).

Navedene se zavisne surečenice dakle nedvojbeno određuju kao subjektne odnosno objektne.

No postoje različita mišljenja o određivanju sljedećih rečenica:

- (14) *Bojim se da nećeš ispiti, pa stoga požurujem.*
- (15) *Svi su se čudili što je neprestano mrzovoljan.*
- (16) *Sjećam se da su knjige bile jako skupe.*
- (17) *Kad smo se vraćali, još sam se divio kako pogada tipke.*
- (18) *Jako sam se iznenadio što njega vidim u svojoj kući.*
- (19) *Tog trenutka ponosio sam se što živim na području općine.*
- (20) *Radujem se što ćemo ponovno živjeti zajedno.*
- (21) *Silno se veselim što ću posjetiti Jeruzalem.*
- (22) *Stalno osuđujem roditelje i ljutim se što pripadaju generaciji „koja gazi preko sebe”.*

Prije nego što se počne s analizom navedenih rečenica, napominjemo da se u korpusu nalaze i rečenica tipa:

- (23) *Bojim se toga što osjećam jer za život imam potpuno drukčije planove.*
- (24) *Ne brinem se oko toga što ljudi misle jer oni to rijetko rade.*
- (25) *Divim se tome kako somalijske obitelji nastavljaju biti nesebične te dijele i ono malo što posjeduju.*
- (26) *Roditelji se često znaju iznenaditi time koliko djeca zapravo uživaju u jogi.*
- (27) *Svi su ljuti na njihove političare, svi se ljute na to koliko su ljigavi i korumpirani.*
- (28) *To je izmišljotina ljudi koji pate za tim da su im djeca stvarno posebna.*

O navedenim rečenicama također postoje različita mišljenja. Autori kao što su Mrazović i Vukadinović u opisu razreda dopuna pretpostavljaju anaforu na koju se svaka dopuna može svesti i kojom se ta dopuna razgraničuje od drugih. Mrazović i Vukadinović smatraju da se dopune kao što su subjekt, zatim padežne dopune (dopune u genitivu, dativu, akuzativu, instrumentalu) te adverbijalna dopuna mogu ostvariti, osim kao imenica ili imenička fraza, zamjenica ili zamjenička fraza, i kao rečenica i konstrukcija s vrijednošću rečenice. Tako se primjerice u rečenicama *Stidim se što sam to rekla/toga.*, *On se hvali da ima uspeha.* dijelovi rečenica *što sam to rekla* i *da ima uspeha* smatraju dopunama u genitivu i instrumentalu. Anafore na temelju kojih se u njihovoj gramatici razvrstavaju dopune jesu „najmanji apstraktni zajednički elemenat u para-

digmi” (Mrazović i Vukadinović 2009: 523). Riječ je o upućivačkim elementima u tekstu, a najčešće su to zamjenice, prilozi i prijedložne skupine. Stoga navedene primjere (23) – (28) autorice tumače kao jednu od padežnih dopuna (dopuna u genitivu, dativu, akuzativu, instrumentalu) ili kao prepozicionalnu dopunu s realizacijom u obliku dopunske rečenice s korelatom. Spomenute autorice ipak najčešće govore o primjerima rečenica u kojih nije prisutan korelat.

U ovom se radu smatra da je riječ o glagolima koji imaju mogućnost ostvarenja dopune (bilo padežne bilo prijedložne) u obliku korelativnih zamjenica uz koje dolaze atributne rečenice. Međutim ne može se zanemariti činjenica da se u uporabi u pravilu rabe konstrukcije bez korelativne zamjenice. Budući da korelativne zamjenice u takvim primjerima nisu prisutne, ne možemo ih proglasiti obveznima u uporabi. Kada su prisutne, sintaktička analiza tih rečenica drugačija je od one u kojoj korelativnih zamjenica nema.

Prije samoga opisa razvrstavanja rečenica (14) – (22) važno je istaknuti kako je o razvrstavanju zavisnosloženih rečenica i kriterijima prema kojima se to čini pisao Pranjković (1993). On spominje tri načina klasificiranja zavisnosloženih rečenica: formalni, funkcionalni i strukturno-semantički. Budući da je formalni kriterij razvrstavanja zasnovan na sredstvima veze između glavnoga i zavisnoga dijela, tj. veznicima, tzv. vezničkim riječima i intonativnim sredstvima veze, autor ističe kako zanemaruje strukturni i funkcionalni aspekt. Funkcionalni kriterij autor proglašava najproširenijim u hrvatskoj gramatičkoj tradiciji. U vezi s tim kriterijem govori se o „paralelizmu između zavisnih rečenica (klauza, surečenica) i dijelova rečeničnog ustrojstva općenito (predikat, subjekt, objekt, atribut, apozicija i adverbijal)”, kao i o „paralelizmu između nesloženih i zavisnosloženih rečenica” (Pranjković 1993: 85). Autor kao slabost toga kriterija navodi zanemarivanje strukturnoga aspekta, što se opaža na temelju toga što se rečenice koje imaju jednaku strukturu zavisnoga dijela i jednaki značenjski odnos između glavnoga i zavisnoga dijela uvršćuju u različite skupine, nadalje često su različite konstrukcije („s obzirom na ustrojstvo glavnog i s obzirom na ustrojstvo zavisnog dijela i s obzirom na vezna sredstva”) dio iste skupine, a također je problematičan status konstrukcija s korelativima, koje se u pravilu određuju prema sintaktičkoj funkciji korelativa (1993: 87). Treći način klasificiranja koji autor spominje zove se strukturno-semantički, prema kojem se rečenice dijele na raščlanjene i neraščlanjene. U raščlanjenih rečenica zavisni dio odnosi se na glavni kao na cjelinu i vezna sredstva u tim rečenicama određuju njihovo značenje te se smatraju najvažnijim strukturnim elementom tih rečenica. Za razliku od toga, u neraščlanjenih rečenica zavisni se dio odnosi na jednu riječ koju zavisna rečenica dopunjuje, razvija i sl., a važniju ulogu od veznih sredstava imaju drugi elementi strukture, kao što su npr. suodnosne riječi i druge vrste antecedenata (Pranjković 1993: 84–87). Autor ističe da se taj način klasificiranja nije rabio u hrvatskom jezikoslovlju.

U ovom radu razmišljanje o kriterijima razvrstavanja zavisnosloženih rečenica temeljit će se na dosadašnjoj metodologiji u hrvatskim gramatikama. Pojedine od navedenih rečenica ((19) *Tog trenutka ponosio sam se što živim na području općine.*,

(20) *Radujem se što ćemo ponovno živjeti zajedno.*) npr. Šojat (2008) smatra uzročnim rečenicama, u čemu se razlikuje od već spomenutih autorica Mrazović i Vukadinović, koje zavisne rečenice promatraju kao inačicu u realizaciji određenoga razreda dopuna. Šojat smatra da se takvo tumačenje s gledišta ovisnosne gramatike može smatrati opravdanim, no ne može s gledišta tradicionalne gramatike. Naime autor ističe da bi se zavisna surečenica u primjeru *On se ponosi što ima uspjeha.* tradicionalno gledajući trebala proglasiti uzročnom rečenicom, a u primjer *On se ponosi time što ima uspjeha.* atributnom rečenicom korelata *time.* Također, u rečenici *Radujem se što si došla.* surečenicu *što si došla* Šojat promatra u skladu s gledištem tradicionalne gramatike kao priložnu oznaku uzroka (Šojat 2008: 64–65). I Kovačević zavisne surečenice u navedenim primjerima naziva uzročnicima, dakako, sa semantičkoga gledišta, o čemu će se još govoriti u tekstu.

Takve se rečenice primjerice u *Hrvatskoj gramatici* po sadržaju svojega uvrštavanja određuju kao izrične, koje se uvrštavaju u glavnu „kao dodatni sadržaj neke riječi” (Barić i dr. 1997: 515). Kako je riječ o rečenici koja tumači taj sadržaj, autori je nazivaju i objasnidbenom ili eksplikativnom rečenicom. Napominju da se one razlikuju od odnosnih u tome što „odnosne dodatnim sadržajem pobliže određuju značenje neke riječi u glavnoj rečenici, a izrične ga proširuju, izvode i tumače” (1997: 515). Dalje tumače kako su najčešće „riječi kojima se uvrštavanjem izričnih rečenica proširuje značenje” pokazne zamjenice, koje su „sadržajno prazne, a sadržaj dobivaju izričnom rečenicom koja se uz njih uvrštava” (1997: 515). Valja reći da se one, napominje se u spomenutoj gramatici, po mjestu uvrštavanja u ustrojstvo glavne mogu odrediti kao subjektne i objektne.

Međutim u ostalim novijim hrvatskim gramatikama (Težak i Babić 1994, Katičić 2002, Silić i Pranjkić 2005) u pravilu se o objektnim rečenicama govori u vezi s prijelaznim glagolima. Premda gramatike najčešće u opisu objektnih rečenica spominju glagole govorenja, mišljenja, osjećanja, percipiranja i sl., primjeri navedeni u njima odnose se u pravilu na prijelazne glagole. U *Hrvatskoj gramatici* (Barić i dr. 1997) ipak se napominje da osim prijelaznih glagola postoje i oni uz koje je pokazna zamjenica kao objekt u kojem kosom padežu ili je dio prijedložnoga izraza (1997: 517). Uz glagole koji znače osjetilno zapažanje, mišljenje, umovanje, razumijevanje, glagole duševnoga stanja i dr. zovu ih izričnim rečenicama u prenesenom smislu.

Analizirajući rečenice (14) – (22), postavlja se pitanje jesu li zavisne surečenice u njima dopune ili dodatci? Valja napomenuti da su kriteriji kojima smo se vodili u razlikovanju dopuna i dodataka sljedeći: semantički i sintaktički kriterij te kriterij semantičke specifičnosti. Prema semantičkom kriteriju dopuna predstavlja osobu ili predmet koji su uključeni u ono što glagol označuje, a dodatci izražavaju vrijeme, mjesto, način i dr. povezano s onim što glagol označuje. Sintaktički se kriterij odnosi na to da se dopunama smatraju rečenični članovi koje pojedini glagol zahtijeva svojim gramatičkim i leksičkim svojstvima, a dodatci se uz glagole pojavljuju nespecifično i neovisno o njegovim valencijskim obilježjima (Helbig i Schenkel 1983: 60–66). U vezi sa semantičkim kriterijem primjerice autori Koeing i dr. (2003) uvode i kriterij semantičke specifičnosti, prema kojemu isti dodatak (vrijeme i mjesto) može biti zajednički većini



glagola, a dopuna ovisi o glagolu i semantičkoj skupini kojoj glagol pripada (Koeing i dr. 2003: 72).<sup>9</sup>

S obzirom na pojedina tumačenja rečenica (14) – (22) kao uzročnih, riječ je o dodatku. Naime, kako se priložna oznaka uzroka može uporabiti uz bilo koji glagol, zaključuje se da se ne može tumačiti kao dopuna, nego kao dodatak. Štoviše, u hrvatskim gramatikama uzročnim su rečenicama proglašene samo one koje se prema glavnoj odnose kao priložne oznake uzroka prema svojem predikatu (Barić i dr. 1997: 495, Težak i Babić 1994: 230, Katičić 2002: 264, Silić i Pranjković 2005: 341). Međutim u ovom se radu analizirane zavisne surečenice ne proglašavaju uzročnim rečenicama u tradicionalnom shvaćanju toga pojma. Mi spomenute zavisne surečenice proglašavamo dopunama u skladu s već navedenim kriterijima: semantičkim i sintaktičkim kriterijem te kriterijem semantičke specifičnosti.

Svi psihološki glagoli uz koje se pojavljuju navedene surečenice osim obvezne nominativne dopune imaju bilo obveznu bilo neobveznu padežnu ili prijedložnu dopunu. Tako primjerice glagol *ljutiti se* ima obveznu nominativnu i prijedložnu dopunu *na + A* u značenju ‘osjećati ljutnju prema komu/čemu; biti ljut na koga/što’; glagol *veseliti se* u značenju ‘osjećati veselje u iščekivanju koga/čega’ ima obveznu nominativnu i dativnu dopunu; glagol *ponositi se* ima značenje ‘osjećati ponos izazvan kim/čim’ i dvije obvezne dopune: nominativnu i instrumentalnu; glagol *radovati se* u značenju ‘osjećati radost u iščekivanju koga/čega’ ima obveznu nominativnu i dativnu dopunu i dr. Osim navedenih dopuna spomenuti glagoli imaju dakle i rečeničnu dopunu.

Analizirajući već spomenute rečenice (19) *Tog trenutka ponosio sam se što živim na području općine.* i (20) *Radujem se što ćemo ponovno živjeti zajedno.*, smatramo da su zavisne surečenice *što živi na području općine* i *što ćemo ponovno živjeti zajedno* dopune. Naime te se zavisne surečenice, prema našem mišljenju, nalaze na mjestu obvezne padežne dopune. Budući da su te dopune ostvarene kao rečenice, zovemo ih rečeničnim dopunama. U glagola *radovati se*, kako je gore rečeno, riječ je o značenju ‘osjećati radost u iščekivanju koga/čega’, u kojemu glagol ima obveznu nominativnu i dativnu dopunu, a u glagola *ponositi se* o značenju ‘osjećati ponos izazvan kim/čim’ s dvjema obveznim dopunama: nominativnom i instrumentalnom. Osim toga, oba glagola imaju i rečenične dopune. Stoga se ovdje surečenica *što živi na području općine* uz glagol *ponositi se* tumači kao rečenična dopuna koja se nalazi na mjestu instrumentalne dopune, a u glagola *radovati se* zavisna se surečenica *što ćemo ponovno živjeti zajedno* proglašava rečeničnom dopunom koja se nalazi na mjestu dativne dopune. Smatramo da je riječ o dopunama jer ih prema sintaktičkom kriteriju glagol zahtijeva svojim gramatičkim i leksičkim svojstvima. Rečenice *Tog trenutka ponosio sam se što živim na području općine.* i *Radujem se što ćemo ponovno živjeti zajedno.* u gore spomenutim značenjima nisu gramatične bez prisutnosti zavisne surečenice. Prema semantičkom kriteriju dopuna predstavlja osobu ili predmet koji su uključeni u ono što glagol označuje, što se može potvrditi i na spomenutim primjerima jer se zavisnom surečenicom *što ćemo ponovno živjeti zajedno*

<sup>9</sup> Detaljnije o kriterijima razlikovanja dopuna i dodataka v. u Brač i Oraić Rabušić 2016.

iskazuje ono što se iščekuje s radošću i bez toga dijela ne može se ostvariti spomenuto značenje glagola *radovati se*. Tako se i zavisnom surečenicom *što živim na području općine* iskazuje ono čime je izazvan ponos, bez čije se prisutnosti značenje glagola *ponositi se* ne bi moglo ostvariti. Osim toga, te su zavisne surečenice dopune i prema kriteriju semantičke specifičnosti, koji se sastoji u tome da dopune ovise o glagolu i semantičkoj skupini kojoj glagol pripada. Naime psihološki glagoli imaju argumente kojima su tematske uloge iskustvenik i poticaj (ili doživljavač i uzročnik). Tako je u spomenutim rečenicama subjekt *ja* iskustvenik (doživljavač), a zavisna surečenica kao objekt jest poticaj (uzročnik). Te se surečenice dakle ne odnose prema glagolu kao priložne oznake uzroka, koje su u pravilu dodatci, a ne dopune glagola. To se zaključuje na temelju toga što se priložne oznake uzroka mogu pojaviti uz većinu glagola neovisno o njegovim valencijskim svojstvima i semantičkoj skupini kojoj glagol pripada. Budući da se u ovom radu analizirane zavisne surečenice prema glagolu ne odnose kao priložne oznake uzroka, ne mogu se nazvati uzročnim rečenicama u kontekstu u kojem ih opisuju hrvatske gramatike. Ovdje se dakle pokušava dokazati da zavisne surečenice o kojima se govori zamjenjuju određene imenske ili prijedložne skupine, ovisno o tome o kojem je glagolu riječ.

Međutim promatrajući dopunu analiziranih psiholoških glagola kao uzrok efektor, kako je gore spomenuto, semantički bi se sve rečenične dopune uz te glagole mogle smatrati uzročnim rečenicama. Dakle u skladu s time kako je Kovačević rastumačio semantičko polje uzročnosti i sintaktičku funkciju uzročnih jedinica, spomenute rečenice zaista bi se mogle proglasiti uzročnima u semantičkom smislu. Zašto? Zavisna se surečenica, prema Kovačeviću, smatra uzročnom ako su ispunjeni sljedeći uvjeti: „ta klauza mora biti nerestriktivna i odnositi se na semantički individualiziran pojam koji je uključen i u sadržaj uzročne i u sadržaj ‘posljedične’ (osnovne) klauze tako da sintaksička veza s njim pretpostavlja semantičku vezu sa sadržajem cijele osnovne klauze.” (Kovačević 1988: 82). Osim toga, Kovačević napominje da se na temelju sintaktičke funkcije uzročne jedinice u gramatičkoj literaturi svrstavaju u adverbijalne, tj. priložne, što nije jedina funkcija tih jedinica. Ističe kako uzročne jedinice imaju i atributnu, objektnu, subjektnu i predikatnu funkciju (Kovačević 1988: 79), što se pokazalo i na analiziranim rečenicama, koje u pravilu imaju subjektnu ili objektnu funkciju. Kovačević navodi sljedeće primjere uzročnih jedinica „s objekatskom funkcijom, a među njima ima čak i sintagmi besprijedložkog objekatskog akuzativa: „Brača su se stidela svoje balkanske sirotinje (...); (...) panično se bojiš one tmine (...); Ljutila se na njega (...)”. Sljedeće rečenice tumači kao objekatske klauze koje se i u gramatikama zovu uzročnima: Žalim što vas nisam mogao uslužiti (...); Požali što i sam nije krenuo u bolnicu (...); Jedviga Jesenska, u sebi intimno, stidjela se što je žena (...); Veselio se što je tako (...); I on se u sebi radovao da ovaj beše pravoslavni (...)” (Kovačević 1988: 84–85). Međutim autor napominje da funkcionalni kriterij nije relevantan u analizi semantičkoga polja uzročnosti.

Kovačević također u vezi s uzročnošću nabraja veznike, vezničke skupove, prijedloge, priložne izraze i dr. kao jezična sredstva kojima se izražava uzročno značenje: *što, da, koji, jer, zato što, zbog, zbog toga što, budući da* i dr. U vezi s tim vrijedi spomenuti i

Pranjčkovićevu napomenu: „U hrvatskom jeziku, kao ni u drugim indoeuropskim jezicima, kauzalnost se nije gramatikalizirala, barem ne u užem smislu, tj. ne izražava se morfološkim kategorijama, ali se može izražavati specijalnim sredstvima za nominalizaciju kauzalne veze, a to su prijedlozi i veznici” (Pranjčković 2001: 70).

Nastavljamo analizu ispitujući veznik *što*, kao najčešći veznik u gore spomenutim rečenicama, kao i ostale veznike tipa *da*, *kako* i *dr.* Polazi se od pretpostavke da veznici koji u psiholoških glagola uvode zavisne rečenice ne mogu zamijeniti veznike kojima se uz većinu glagola može izraziti uzročno značenje. To znači da primjerice *što* kao najčešći veznik uz psihološke glagole ne može zamijeniti veznike *jer*, *zato što*, *zbog toga što* i sl. uz npr. glagole *pisati*, *sjediti*, *ležati*, *skakati*, *voziti*, *putovati*<sup>10</sup> i sl. Naime uzročni veznici *jer*, *zato što*, *zbog toga što* i sl. mogu se uporabiti uz bilo koji glagol kako bi se označio uzrok onomu *što* se glagolom izražava.

(29) *Inače dosta sjedim jer moram učiti.*

(30) *On češće putuje zato što je većina njegovih koncerata u inozemstvu.*

(31) *Na televizijskim reklamama možete vidjeti ljude kako skaču jer su sretni.*

(32) *Pišem zato što mislim da imam što reći i kome.*

(33) *Takvih utakmica ćemo se, nažalost, i u budućnosti nagledati jer sport nam je ogledalo društva.*

Kad bi veznik *što* (i ostali veznici) iz analiziranih rečenica koje sadržavaju psihološke glagole bio veznik koji prema funkcionalnom kriteriju uvodi uzročnu rečenicu, kao *što* je slučaj s rečenicama (29) – (33), bilo bi moguće da se uporabi i u njima. Međutim taj se veznik u uzročnom značenju ne može pojaviti uz glagole *sjediti*, *putovati*, *skakati*, *pisati*, *nagledati se* i sl.:

(34) *\*Inače dosta sjedim što moram učiti.*

(35) *\*On češće putuje što je većina njegovih koncerata u inozemstvu.*

(36) *\*Na televizijskim reklamama možete vidjeti ljude kako skaču što su sretni.*

(37) *\*Pišem što mislim da imam što reći i kome.*

(38) *\*Takvih utakmica ćemo se, nažalost, i u budućnosti nagledati što nam je sport ogledalo društva.*

Napominjemo da postoje glagoli koji nisu psihološki u kojih surečenice s uzročnim značenjem koje uvodi veznik *što* ne možemo proglasiti neovjerenima, nego obilježenima u odnosu na surečenice uvedene veznicima *jer*, *zato što*, *zbog toga što*, npr. *Majka pred kamera plače što nema dovoljno novca da prehrani djecu.*, *Nije pobjegao što se boji tog dječaka iz razreda, već što ga je strah njegove starije braće.* i sl. No opaža se da u tim

<sup>10</sup> Glagoli su nasumce odabrani. Kriterij je bio da ne budu psihološki.

primjerima zavisne surečenice nisu dopune, kao što je to slučaj u psiholoških glagola. U takvim slučajevima moglo bi se zaključiti da do uporabe veznika *što* katkad dolazi elipsom, tj. ispuštanjem prvoga dijela uzročnih veznika *zato što* i *zbog toga što*.

Valja također spomenuti da i Katičić u poglavlju o uzročnim rečenicama govori o mogućnosti zamjenjivanja veznika *što*, *jer* i *da*. Tumači kako se rečenice s izrazima osjećanja kao što su stid, sreća, zahvalnost, poniznost, zavist i sl. mogu tumačiti dvojako: kao odnosne i kao uzročne. Ako su odnosne, veznik *što* može se zamijeniti veznikom *da*: *Mene bijaše stid što/da mu nekad rekoh.*, *Sretan što/da ćeš se s njom vidjeti...*, *Projurio je bijesan što/da su se prestrašili.*, a ako su uzročne, veznik *što* može se zamijeniti veznikom *jer*: *Mene bijaše stid što/jer mu nekad rekoh.*, *Sretan što/jer ćeš se s njom vidjeti...*, *Projurio je bijesan što/jer su se prestrašili.* (Katičić 2002: 270–271). No u tim rečenicama nisu uporabljeni psihološki glagoli, nego izrazi osjećanja, kako ih zove Katičić.

Analizu nastavljamo testom u kojem se uz psihološki glagol uporabe uzročni veznici *jer*, *zato što*, *zbog toga što* i sl.

(39) *Danas se ponovo veseli jer zna da je sve prošlo.*

(21) *Silno se veselim što ću posjetiti Jeruzalem.*

U rečenici (39) riječ je o glagolu *veseliti se*, koji ima obveznu nominativnu dopunu u značenju ‘osjećati veselje ili radost’. S obzirom na to zavisna surečenica u kurzivu uzročna je rečenica uz taj glagol. U primjeru (21) pak riječ je o značenju glagola ‘osjećati veselje u iščekivanju koga/čega’ i surečenica u kurzivu, prema našem mišljenju, zamjenjuje dativnu skupinu (*veseliti se komu/čemu*). U ovom radu ta se dopuna u obliku surečenice, kako je već rečeno, naziva rečeničnom dopunom.

Uspoređujući te dvije rečenice, smatramo da se u primjeru (39) izriče uzrok razlog nečijega veselja, a u primjeru (21) uzrok efektor. Već spomenuti uzrok razlog Kovačević određuje kao tip uzroka koji „označava okolnosti, stanja, situacije što potpomažu javljanju uzroka efektoru ili uzroka motiva” (1988: 57). Tako se rečenica (21), u kojoj je već uporabljen uzrok efektor, može dopuniti uzrokom razlogom, koji se onda odnosi na značenje cijele prethodne rečenice:

(40) *Silno se veselim što ću posjetiti Jeruzalem jer mi je to želja otkad znam za sebe.*

Slijede i primjeri iz korpusa s izrečenim uzrokom efektorom i uzrokom razlogom:

(41) *Narod se veselio što su dragovoljno prilagali jer su prilagali iskrena srca Jahvi.*

(42) *Pučić kaže da se veseli što se pojavljuje sve više žena na motociklima jer, ističe, nema prave „fešte” ako izostanu bajkerice.*

(43) *Domagoj Nađi dodao je da ga veseli što je član školske ekoskopine jer dosta vremena provodi u prirodi.*

## 5. Zaključak

Tema su ovoga rada bile zavisne surečenice koje se javljaju uz pojedine psihološke glagole u hrvatskom jeziku. Različita su tumačenja tih rečenica. Pojedini autori smatraju da je riječ o uzročnim rečenicama (Šojat 2008), a drugi ih autori tumače kao rečenične realizacije u razredu padežnih ili prijedložnih dopuna (Mrazović i Vukadinović 2009). Ako se spomenute rečenice proglašavaju uzročnim rečenicama prema funkcionalnom kriteriju razvrstavanja zavisnosloženih rečenica, koji je uobičajen u hrvatskoj gramatičkoj tradiciji, ne bi se trebale smatrati dopunama glagola, nego dodatcima. Naime u hrvatskim gramatikama uzročnim se rečenicama zovu one koje se prema glavnoj odnose kao priložne oznake uzroka prema svojem predikatu (Težak i Babić 1994: 230, Barić i dr. 1997: 495, Katičić 2002: 264, Silić i Pranjković 2005: 341). Kako se priložna oznaka uzroka može uporabiti uz bilo koji glagol neovisno o njegovim valencijskim obilježjima i semantičkoj skupini kojoj pripada, proizlazi da se ona ne može smatrati dopunom. Stoga ni uzročna rečenica ne može biti dopuna. Budući da se u ovom radu zavisne surečenice uz psihološke glagole smatraju dopunom, zaključuje se da nije riječ o uzročnim rečenicama. Međutim ne smatramo ih ni rečeničnim realizacijama u razredu padežnih ili prijedložnih dopuna, nego rečeničnim dopunama. Dolazi se do zaključka da je u psiholoških glagola riječ o zavisnoj surečenici koja zamjenjuje određenu imensku ili prijedložnu skupinu. Primjerice, analizirajući rečenice *Tog trenutka ponosio sam se što živim na području općine.* i *Radujem se što ćemo ponovno živjeti zajedno.*, zaključuje se da su zavisne surečenice *što živi na području općine* i *što ćemo ponovno živjeti zajedno* dopune. Smatramo da se te zavisne surečenice, koje zovemo rečeničnim dopunama, nalaze na mjestu obvezne padežne dopune. U glagola *radovati se* riječ je o značenju 'osjećati radost u iščekivanju koga/čega', u kojemu glagol ima obveznu nominativnu i dativnu dopunu, a u glagola *ponositi se* o značenju 'osjećati ponos izazvan kim/čim' te dvjema obveznim dopunama: nominativnoj i instrumentalnoj. Kada se na mjestu dativne odnosno instrumentalne dopune uz te glagole pojavi zavisna surečenica, takva se dopuna zove rečeničnom dopunom. Kriteriji kojima se spomenute zavisne surečenice određuju kao dopune jesu: semantički i sintaktički kriterij te kriterij semantičke specifičnosti.

Tvrđnju da je riječ o dopunama dokazalo se i ispitujući veznike u gore spomenutim rečenicama. Najčešće je riječ o vezniku *što*, ali pojavljuju se i veznici *da*, *kako* i dr. Analizom se zaključilo da ti veznici u pravilu ne mogu zamjenjivati veznike kojima se uz većinu glagola može izraziti uzročno značenje, a to su *jer*, *zato što*, *zbog toga što* i sl. Primjerice:

*\*Inače dosta sjedim što moram učiti.*

*\*On češće putuje što je većina njegovih koncerata u inozemstvu.*

Ti se uzročni veznici međutim mogu dodati rečenici koja sadržava psihološki glagol upravo kao dodatak i označuju tzv. uzrok razlog, koji se odnosi na značenje cijele prethodne rečenice. Npr. *Silno se veselim što ću posjetiti Jeruzalem jer mi je to želja otkad znam za sebe.*

Dakle u ovom se radu analizirane zavisne surečenice u psiholoških glagola smatraju dopunama, bilo obveznim ili neobveznim ovisno o modelu valencijskoga opisa, te se zovu rečeničnim dopunama.

## Literatura

- Barić, Eugenija, Mijo Lončarić, Dragica Malić, Slavko Pavešić, Mirko Peti, Vesna Zečević, Marija Znika (1997) *Hrvatska gramatika*, Školska knjiga, Zagreb.
- Belaj, Branimir, Goran Tanacković Faletar (2011) „Cognitive foundations of emotion verbs complementation in Croatian”, *Suvremena lingvistika*, 37, 72, 153–169.
- Birtić, Matea, Siniša Runjaić (2016) „Ustroj Baze hrvatskih glagolskih valencija”, *Zbornik radova šestoga slavističkog kongresa* (u tisku).
- Brač, Ivana, Ivana Oraić Rabušić (2016) „Određenje instrumentalne imenske skupine kao dopune u psiholoških glagola”, *Jezikoslovlje*, 17, 1–2, 447–465.
- Daković, Sybilla (2015) „Izražavanje psihičkih stanja u hrvatskom i poljskom jeziku – strukture s dativnim argumentom”, *Fluminensia*, 27, 2, 161–174.
- Dowty, David (1991) „Thematic Proto-Roles and Argument Selection”, *Language*, 67, 3, 547–619.
- Engel, Ulrich (1988) *Deutsche Grammatik*, Groos, Heidelberg.
- Engel, Ulrich (1994) *Syntax der deutschen Gegenwartssprache*, Schmidt Verlag, Berlin.
- Grimshaw, Jane (1990) *Argument Structure*, The MIT Press, Cambridge.
- Ham, Sanda (1990) „Pasiv i norma”, *Jezik, časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika*, 37, 3, 65–76.
- Hartshorne, Joshua K., Timothy J. O’Donnell, Yasutada Sudo, Miki Uruwashi, Jesse Snedeker (2010) „Linking meaning to language: Linguistic universals and variation”, *Proceedings of the Thirty-Second Annual Conference of the Cognitive Science Society*, 1186–1191. [pdf].
- Helbig, Gerhard, Wolfgang Schenkel (1983) *Wörterbuch zur Valenz und Distribution deutscher Verben*, Tübingen, Niemeyer.
- Katičić, Radoslav (2002) *Sintaksa hrvatskoga književnog jezika*, Nakladni zavod Globus i Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb.
- Koenig, Jean-Pierre, Gail Mauner, Breton Bienvenue (2003) „Arguments for adjuncts”, *Cognition*, 89, 67–103.
- Kovačević, Miloš (1988) *Uzročno semantičko polje*, Svjetlost, Sarajevo.
- Levin, Beth, Malka Rappaport Hovav (2005) *Argument Realization*, The MIT Press, Cambridge, Mass.
- Mrazović, Pavica, Zora Vukadinović (2009) *Gramatika srpskog jezika za strance*, Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića, Novi Sad.

- Pranjković, Ivo (1993) *Hrvatska skladnja. Rasprave iz sintakse hrvatskoga standardnog jezika*. Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb.
- Pranjković, Ivo (2001) *Druga hrvatska skladnja. Sintaktičke rasprave*, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb.
- Saeed, John I. (2009) *Semantics*, Wiley–Blackwell, Chichester.
- Samardžija, Marko (1993) „Rječnik valentnosti hrvatskih glagola (Uvod)”, Kontrastivna analiza engleskog i hrvatskog jezika IV, Teorija valentnosti i rječnik valentnosti hrvatskih glagola, ur. Rudolf Filipović, Zagreb, 75–84.
- Schumacher, Helmut (1986) *Verben in Feldern. Valenzwörterbuch zur Syntax und Semantik deutscher Verben*, Berlin – New York.
- Schumacher, Helmut, Jacqueline Kubczak, Renate Schmidt, Vera de Ruiten (2004) *VALBU – Valenzwörterbuch deutscher Verben*, Gunter Narr Verlag, Tübingen.
- Silić, Josip, Ivo Pranjković (2005) *Gramatika hrvatskoga jezika*, Školska knjiga, Zagreb.
- Šaravanja, Lidija (2011) „Argumentna struktura psiholoških glagola u hrvatskom jeziku”, *Suvremena lingvistika*, 37, 72, 241–257.
- Šojat, Krešimir (2008) Sintaktički i semantički opis glagolskih valencija u hrvatskom, doktorski rad, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Težak, Stjepko, Stjepan Babić (1994) *Gramatika hrvatskoga jezika. Priručnik za osnovno jezično obrazovanje*, Školska knjiga, Zagreb.

## SUMMARY

Ivana Oraić Rabušić

## COMPLEMENT CLAUSES OF PSYCHOLOGICAL VERBS IN CROATIAN

The paper discusses the complement clauses of psychological verbs in Croatian. Subordinate clauses which appear with some psychological verbs can be interpreted in different ways: either as causative clauses (Šojat 2008) or as clausal realizations of the genitive, dative or instrumental complements or of prepositional complements (Mrazović and Vukadinović 2009). The aim of this paper is to define subordinate clauses which appear with certain psychological verbs either as complements or adjuncts, and also to explore the possibility of interpreting the conjunctions which introduce subordinate clauses used with psychological verbs as causative ones.

If the aforementioned subordinate clauses are analysed as causative ones, in accordance with the functional criterion for the classification of sentences, which is common in Croatian grammatical tradition, they should not be considered to be complements, but adjuncts. In Croatian grammars causative clauses are described as being in the same relation with the main clause as adverbials of cause are with their predicates (Težak and Babić 1994: 230, Barić et al. 1997: 495, Katičić 2002: 264, Silić and Pranjković 2005: 341). Since an adverbial of cause can be used with any verb regardless of its valency features and the semantic group it belongs to, it cannot be considered to be a complement. Therefore, the causative clause cannot be considered to be a complement either. Whereas in this paper subordinate clauses which appear with certain psychological verbs are considered to be complements, we come to the conclusion that they are not causative clauses. However, they are considered to be neither clausal realisations in the class of case nor prepositional complements, but sentential complements.

The definition of sentential complements is based on the methodology of the Valency base of Croatian verbs. Subordinate clauses used with certain psychological verbs are in this paper considered to be complements which appear either in the position of the genitive, dative or instrumental complements, or in the position of prepositional complements. For example, the analysis of sentences *Tog trenutka ponosio sam se što živim na području općine.* and *Radujem se što ćemo ponovno živjeti zajedno.* has revealed that subordinate clauses *što živi na području općine* and *što ćemo ponovno živjeti zajedno* are complements. We consider them to be sentential complements which are realized in the position of the obligatory case complement. In these sentences the meaning of the verb *radovati se* is 'to feel joyful in expectation of someone/something' (or 'to look forward to someone/something'). When used in this sense, the verb has obligatory nominative and dative complements. The verb *ponositi se* has the meaning 'to feel pride provoked by someone/something' (or 'to be proud of someone/something') with two obligatory complements: the nominative and the instrumental. Analysis has also shown that conjunctions which introduce subordinate clauses used with psychological verbs, such as *što, kako, da* etc., generally cannot substitute conjunctions which denote causativity and which can be used with most of the verbs, such as *jer, zato što, zbog toga što* etc.:

\**Inače dosta sjedim što moram učiti.*

\**On češće putuje što je većina njegovih koncerata u inozemstvu.*

**Key words:** *Croatian; psychological verbs; valency description; complements and adjuncts; complement clauses; causative clauses*